

גואלים רבים ביפו ובמושבות וגם — על הרי הגליל...
 בצוק העתים, במשך שלש-ארבע השנים האחרונות,
 הופיעו בארץ חוברות רבות, וגם ספרים שלמים, מהם בעל-ערוך
 ומתם כאלה, שכלפי חוץ (על השערה) היתה רשומה איזו
 הוצאה — אבל הוצאה זו היתה מיוחדת רק לאותה חוברת —
 ולא עוד... הביקאים בענינים אלה יודעים, שאברכים-משוררים
 הוציאו את הפרסומות האחרונות, לקדש שם שמים ברבים, חנינו
 משום כך למשוררים חדשים בארץ ולשירה חדשה, שנדפסה
 בסורטם יפה ועל ניר יפה — אבל הקודא הבודד והמבקר היו
 מוכרחים לעבור עליהם, לסדר היום... נשתירה רק השאלה
 הישנה-הנושנה: מה המריץ את אלה להעשיר אותנו בפרי-רוחם,
 ומהי הסבה, לתוסעה מיוחדת זו בעולמנו, בעולמנו-המקומי
 המצומצם?

ואולם שאלה זו, כאמור, שאלה ישנה היא, ואף זו הופעה
 יהודית טפוסית, שרבים ידרשוה לגנאי ורבים לשבח, וזכרנו,
 שבספר גרמני-אנטישמי אחד נדון מהבר ידוע בפרובלמה זו
 (וצריך לזכור את ההופעה החשובה, שהעתונות העולמית
 בידי יהודים היא...) ובא לכלל דעה, שזו חולשה היא,
 סמטומין של מחלה, בעקב החולשה הפנימית לראות את צל
 הדברים, את האותיות הסוהרות — לא את הדברים עצמם
 וכו' וגו'.

וכשנקה לפרקים ביד חוברת מן החוברות הנדפסות,
 המופיעות מפעם לפעם אצלנו — נעמוד כך ונהדרר רגע אותו
 ההורר נושן: לשם מה? מה הסבה? — ולפסיכולוגים סתרונים.
 והנה חוברת חדשה מסוג זה: בצוק העתים... השער
 כשהוא-לעצמו דומה כמבשר דבר מה: הדום הגליל, צפתי!
 והשם אף הוא אומר להביע מה, לספר לנו דבר-מה מן היסודים,
 מן הנדודים בשנת השעבוד האחרונה — מן הצוק שבעתים,
 ואולם לאחר שנקרא במהברת זו, שתיים דלתות או ארבע,
 והנה לפנינו שוב אותו הספוס של הספרות הארץ-ישראלית
 (מסוג ידוע, כמובן) הידוע לנו עוד מלפני שנים מזמרת הארץ
 (בחוברת זו היתה לפחות יצירה אחת — יקותיאל) ומאותן
 החוברות שהיו מוציאים תלמידי הגמסיה לזכרם של חברים
 חבורת וכו'.

ואולם, אם אז, לגבי החוברות ההן, היתה סתעורת רק
 השאלה: לשם מה? — הנה כאן, לרגלי הופעה ספרותית זו,
 נעורה גם מצוקה בלב, איזה מכאוב על הרלדול הרהי-הפנימי:
 כלום זהו הפסוי של בצוק העתים? כלום לא נמצא שם,
 בגליל, (ואין לשכח ששם נתרכו הכחות הספרותיים היותר
 טובים שבארץ) מישהו, שיהא מבטא איזו מלה נכונה מנפשו?
 והרי חוברת זו, השלה-האידילית, כמו מעולם אחר באה, כאלו
 יצאה ונדפסה לפני שנים רבות, כאשר היה רגיל כאן אצלנו,
 לשם יגדיל תורה ויאדיר, ובעיני ראיתי האך נגשו בחורים
 בנפש שוקקה אל החוברת הצנומה הזאת ויבקשו למצוא דבר-
 מה ששם, מן הימים ההם — ובמקום זה: שני ספורים מבין
 סורת, ושירים מל קיסנים ורשמי-טיוול עפי' יקדקרי מאת
 י. קרניאל וכו' וכו', כידוע מאז, ובקבוע מאז ב.ספרות זו...

השאלה היא, איפוא, לשם מה טרח אותו סבא נכבד,
 ר' א. ז. רבינוביץ, להוציא לאור את הספורים השבלוניים
 האלה ואת השירים הרים האלה וכו'?

ספורים ושירים ישנם בחוברת זו במספר מספיק — ואולם
 נחתירו (במובן הישן של סמטא זה) אין, ספוריו של
 בן-פורת: לא שבי ורכבת — סגנונם הישן שבהם עם
 השמות העבריים-החדשים: יזרה וחמדן ועמרים ואביבה —
 כל זה אמנם יכול להתרגם לזרנגן ולעשות רשם שם —
 באמריקה, ואולם אנו כאן, עינינו הרהרות; ועינינו רואות, להיסק,
 את בנידם של אברהם רוזנשטיין (זהו אבי הגבור בספור
 "לא שבי" האב הברזני, האכר, שרצה לעשות את עמרים בנו
 לגמטיס דוקא...) אנו רואים את הבנים נדחקים העירה,
 ואנו רואים אותם מפליגים לאמריקה ולאוסטרליה וכו', כידוע.
 ומשום האי אין אנו נחנים אמן לדברי המספרים מסוג זה,
 ומשום כך לא עשו רשם עלינו כאן כל אותם הספורים עד
 אהבה-ברואיות ונרנות פורחות וכו' — ומשום-כך אנו מחיכים
 — או גם נעצבים — לאותו אפקט אשר בסוף הספור הגיל,
 כשאותו בחד עמרים מרים ידיו ומראן לאביו, לאברהם רחנשטיין,
 כשהוא קם מכאן ומדקף:
 — אתה רואה — קרא ויפרש שתי ידיו מול אביו —
 איני זקוק לנחלתך — אלה יתנו לי מחיתי בכל מקום...
 ובמקום הרשם המקוה, אנו נדים להמצאה זעירה זו,
 שעליה בנה המחבר את כל ספורו — ואברהם רוזנשטיין ובנו
 אינם עוד למרות כך עד היום. תרתי דמתי...

עולה, במובן האפקטואלי, על הספור הזה, ספורו השני
 של בן-פורת: רכבת. ואולם, אלו היה המהבר מנמך קצת
 את המון הזה, הבוסה, שששה מיד את אישיו הקטנים לנבחרים,
 היה נותן לנו במקום זה את התינוק היהודי של המושבה
 העברית החדשה, כשהוא מהרר את הרהריו החדשים
 החדשים בהכרח מפאת הסביבה השונה — כי אז היתה
 התמונה שלמה יותר, ילד מן המושבה, רוצה לקחת חלק
 במרוץ-הסוסים ביום ההגינה (ברחבת, ודאי). הוא מספר לגלות
 את מחשבתו זאת לחבריו. הושש הוא שילעינו בו, והגדולים —
 אלה ודאי לא יתנו לו מקום ביניהם. ואולם, ביום-ההגנוסיה
 הופיע הוא על סוסו. הוא נדהף בתוך המרוץ — ונסל, ואולם
 כשנעור מן ההתעלפות לחש:
 — הראיתם? הלא רכבתי?...

וזה לעומת זה? עשה העורך. — עם שני הספורים
 החדשים האלה, נדפסו כאן שני ספורים ישנים: מיטלה,
 נכדת הרבי' ור' ליב המלמד מאת א. ז. רבינוביץ. הראשון
 ספור נאה הוא, יצירה קטנה מאותן היצירות החביבות של אותו
 סבא חביב, והסצנה בין מיטלה וחתנה, בשעה שהם נשארים
 לבדם בחדר, מציגת ברנותה ותקפה כאחד: מיטלה נכדת הרבי,
 הלמדנית הקטנה שהקפוטות של משי אשר מדורי דורות ועדנת
 הסהר מסתמנות בפניה ובתכונותיה בתור אחרונה, יורדת,
 מתאהבת ביחיאל יעקב (אף זה טפוס נלבב, שהמחבר הנכבד
 לא עמד עליו למדי); היא מדבר לפניה על הפרויטים ועל
 עבודה — היא עוברת על פניו ומתבוננת בו, ואף הוא צופה
 בה איכות — ומישהו מפליג מן העירה הרחוקה שולה לה
 מכתב בשפת רוסיה. לאחר עבוד שנים משדכים אותה עם כחור
 צעיר, עלם בן-נגידים מן-השעה, אלתר, ואולם היא החליטה
 לא להנשא, (אלו הייתי הרשבת להנשא, לא הייתי בחרת
 באחר) היא רוצה ללמוד, החתן בא אל הדרה לבדו (השאירו
 אותם לבד, בכונה, שישיחו קצת ביניהם) ואז נגשת אליו
 מיטלה ושאלה בלשון ששונה:
 — למה באת הנה?

ומאליו נזכרות סצנות דומות לאלו בדרמות מודרניות
 ודבורים כאלה מתוך שיחותיהם של דגנרטים, של האחרונים
 אשר לדורות-היהודים, מיטלה נוסעת לברלין, בזה נמסר הספור.
 אבל, אין ספק, שמיטלה זו היה כיום בקרבנו בתור סוציאליס-
 טית, ציונית או גם פועלת במושבות ישראל... אחרונים.

בר' ליב המלמד קנה בן המספר — והכונה הכוללת
 הזאת קלקלה את השירה. שריה הסופר מתנגד לר' מגדלי
 מרם, והוא מוליכנו לאחת המושבות, ששם נמצא ר' ליב המלמד
 בתור אכר — דלא בר' מגדלי. הספוס הנלבב, שהיה יכול להיות
 לביכה בספור מסוג אחר, מוכרח כאן לתב את כל השלילות
 והספקות ולנאום עיד עבודה ועל השפה העברית וכו'. ואולם
 פה ושם פזרות שורות אחרות, שבהן באים אותם הספוסים
 שר' ליב משתמש בהם במקומם ואינם דרשה בעלמא:
 חשבת, חשבת: איך אלך שמה? בין הצעירים אהיה
 "למשל ולשגינה, ואעפ"י התאמצתי ואלך, סוף-סוף גם אני
 "פועל, צריך להכנס בחברת הפועלים, ואלא מה שאינם נהרים
 "במצוות? — וכבר אדמתו עמר. ראיתי באיזו מסירות נפש
 "הם, הצעירים, שמהם בני אבות עשירים, מפנקים ועדינים,
 "עובדים עבודת פרך, אסור להרהר אחריהם: כלם אוהבים,
 "כלם ברויים, כלם נבורים וכלם קדושים!" ראיתי כמה הם
 "סובלים, כמה הם מענים, הי, כמה הם סובלים!..."
 כך מדבר ר' ליב על הדרך הצעיר בארץ, על הפועל
 הצעיר.

אבל הספור כלו אינו יכול להחשב ליצירה ספרותית שלמה.
 רשמי-טיוול על העצמן הקדיש מר קרניאל לחוברת
 זו. ומר קרניאל ראה שם את אשר רואים כל המילכים על כל
 הרים בארץ-ישראל, ואולם הוא קטבל את טיוול במחוזות-
 בהקיק, ובהם כאלה, שקשה עד מאד להבינם ולרעת כונתם.
 ואני, מקטני-הקוראים, לא הבינתי את המחזה, ואת
 הרעיון אשר בחזון-תענועים זה, הרגילים בארצנו...
 התר' רואה את שדות עין-זיתים ואת הכנר הרחבה
 המשתרעת לרגלי הכפר והוא מרגיש כי, היא מתחננת שיעברותי:
 והגעועת אף הן מבקשות, כחות צעירים חדשים לעבדן ולשמרן —
 וצריך עוד רק להוסיף: חסרים הקפיטלים שישלחו לצפת וכו' וגו'.
 בחלק השירי תופש מקום חשוב תרגומו של א. ז. רבינוביץ:
 גיובה. זו ודאי עבודה ספרותית היא, אבל שפת המתרנס אינה
 שירית. הפרוזה המדויקה שקולה כאן, אמנם, אבל הצרף חסר
 חסרה בעיקר השירה — וגם שנויי-ההגינה שבסופי-ספוסים
 אינם נותנים את זו.
 השירים הקטנים, ביניהם כאלה המתקרבים במקצת
 ללידיקה — אבל הרשם אינו מתקבל, ונקלעים רק ממלה לחברתה,

ביבריוגרפיה

"בצוק העתים".

(חוברת זכרון, נערכה ע"י א. ז. רבינוביץ.
 הוצאת חברים וידידים, צפת, תרע"ט).

לחך שוק-הספרים שלנו, בשביל אותם קין קוראים
 בערים ובמושבות הולכות ומתוספות מדי פעם בפעם ב"הוצאות"
 שונות חוברות ספרותיות בודדות, חוברות שירה וספורים ותרנוטים
 ומאמרים-מדעיים וטובל-ציטתיים — והספרות "הארצית" הילכה
 ומתמלאה; תם בחרבנו של הישוב היא מתמלאה, ובצוק העתים,
 לא נשחכחה, הספרות' טלכ חבירה וידידה, ונמצאו לה

וביחוד מצרוף מלים מצלצלות, כרגיל בקבצינו. ואף הסמנים
והגונים ידועים וקבועים מאז — כוכבי-קסם; תקורת-זרדי;
חלומות בקר", "צפרירים" וכו' וכו'.

כאלה וכאלה סוזרים עוד בקבץ זה וחבל על רבים מהם.

ז. ס—ן.